

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2020. január 31.
(OR. en)

5512/20

EDUC 15

FELJEGYZÉS

Küldi:	a Tanács Főtitkársága
Címzett:	az Állandó Képviselők Bizottsága/a Tanács
Tárgy:	Az EYCS Tanács (Oktatás) 2020. február 20-i ülésén az „Agycirkuláció – az európai oktatási térség hajtóereje” témakörben tartandó irányadó vita előkészítése – Elnökségi vitaanyag

Az Oktatási Bizottsággal folytatott konzultációt követően az elnökség elkészítette a mellékelt vitaanyagot, amelyet az Oktatási, Ifjúsági, Kulturális és Sportügyi Tanács 2020. február 20-i ülésén tartandó irányadó vita alapjául szolgáló dokumentumként nyújt be.

Agycirkuláció – az európai oktatási térség hajtóereje***Elnökségi vitaanyag***

A tanulási célú és a munkavállalói mobilitás, valamint a polgárok országok közötti mozgása számos előnnyel jár, például hozzájárul az általános, a transzverzális, az interkulturális és a nyelvi készségek fejlődéséhez, a jobb foglalkoztathatósághoz, a saját identitás jobb megértéséhez, a személyes fejlődéshez és érettséghez, valamint az európai identitás és értékek fejlődéséhez. A tanulási célú mobilitás összefügg a jövőbeli mobilitással, a magasabb jövedelemmel és az alacsonyabb munkanélküliséggel. Ezenkívül a kölcsönös megértés, a nyitottság és az állampolgári készségek javulása is kapcsolódik hozzá.¹ A tudás és az ötletek Unión belüli szabad áramlása és terjesztése továbbá előnyös a gazdaság és a társadalom fejlődése, valamint az európai integráció erősítése és az európai szellemiség életben tartása szempontjából.

A kiegyensúlyozott agycirkuláció azt jelenti, hogy a fejlődő országoknak lehetőségük van arra, hogy a kivándorolt polgáraik, valamint a diaszpóráik tagjai által elsajátított készségekre, know-how-ra és az általuk szerzett egyéb tapasztalatokra támaszkodjanak.² Ez a különböző uniós régiók és országok, és így maga az Unió kiegyensúlyozott fejlődésének és kohéziójának is előfeltétele.

Ugyanakkor a kiegyensúlyozatlan agyáramlás, vagyis az alacsonytól a magasig terjedő képzettségi szinttel rendelkező emberek egyirányú migrációja Európa-szerte jelentős humántőke-vesztést okozhat, mely agypazarlás vagy agyelszívás³ formájában mutatkozik meg. Ezek a jelenségek számos tényező – különösen az Unión belüli társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek – következményeképpen alakulhatnak ki, és okai lehetnek egyes régiók vagy országok elnéptelenedésének, valamint a készségszintek egyenlőtlen megoszlásának Európában. Az ilyen különbségek hosszú távon veszélyeztethetik a kohéziót, és veszélybe sodorhatják az európai projekt hosszú távú fenntarthatóságát.⁴

---

¹ Oktatási és Képzési Figyelő, 2019. Európai Bizottság (2019).

² Az Európai Migrációs Hálózat glosszáriuma. Forrás: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/brain-circulation_en

³ Az *agypazarlás* a migránsok által az EU-n kívül megszerzett készségek és képesítések el nem ismerése, ami megakadályozza őket abban, hogy teljes mértékben kihasználják a bennük rejlő lehetőségeket. Az *agyelszívás* az a veszteség, amely egy országot a magasan képzett személyek kivándorlása miatt ér. Az Európai Migrációs Hálózat glosszáriuma. Forrás: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/brain-circulation_en

⁴ *Brain drain in the EU: addressing the challenge at all levels* (A képzett munkaerő elszívása az Unióban: a kihívás kezelése minden szinten), Emil Boc, Régiók Európai Bizottsága, a 138. plenáris ülésre készített véleménytervezet (2020).

A magasan képzett munkaerőért folytatott, egyre növekvő verseny összefügg a bizonyos országokból vagy régiókból más országokba vagy régiókba történő kivándorlás jelentős mértékével. A külföldi tehetségeket – többek között diákokat, diplomásokat, kutatókat és fiatal szakembereket – olyan tényezők vonzzák, mint a gazdasági körülmények, a munkaerőpiaci lehetőségek és az oktatási intézmények minőségének megítélése. A befelé irányuló hallgatói mobilitás⁵ a globális tehetségek vándorlását ösztönző egyik legfontosabb csatorna. Ez a rendelkezésre álló humántőke-állomány szempontjából jelentős potenciális előnyökkel jár a célországok számára.⁶ Bizonyos rendszerek és országok különféle okok miatt vonzóbbak másoknál, mely okok az általános gazdasági, munkaerőpiaci, szociális és életkörülményekkel függnek össze⁷. Az Unión belüli munkaerő-mobilitás általános mintája azt mutatja, hogy az utazó munkavállalók⁸ 98%-a az EU15-ben és az EFTA-országokban él, és csak 2%-uk az EU13-ban⁹. Újabb adatok szerint az EU28 összes utazó munkavállalójának 74%-át Németország, az Egyesült Királyság, Olaszország, Franciaország és Spanyolország fogadja. Emellett a statisztikák rávilágítanak arra, hogy a közelmúltban munkavállalói mobilitásban részt vettek magasabban képzettek, mint a fogadó ország állampolgárai.¹⁰

---

⁵ Ez a jelenség sokkal hangsúlyosabb az oklevél megszerzése érdekében megvalósuló mobilitás, mint a – például az Erasmus+ keretében zajló – kreditmobilitás esetében.

⁶ Mivel egyes fogadó tagállamok esetében nem állnak rendelkezésre vagy hiányosak az oklevél megszerzése érdekében megvalósuló, befelé irányuló mobilitásra vonatkozó adatok, az e referenciaérték számításának eredményeként kapott adatok továbbra is elmaradnak a valóságtól. Oktatási és Képzési Figyelő, 2019. Európai Bizottság (2019).

⁷ Az OECD *tehetségek vonzását mérő mutatói* hét dimenziót különítenek el, melyek a következők: lehetőségek minősége; jövedelem és adózás; jövőbeli kilátások; családi környezet; készségkörnyezet; inkluzivitás; valamint életminőség. Ez a mutató azt méri, hogy az adott ország mennyire képes magához vonzani és megtartani a tehetséges migránsok három konkrét kategóriáját, nevezetesen: magasan képzett munkavállalók (mester- vagy doktori fokozattal rendelkezők), egyetemi hallgatók és külföldi vállalkozók. OECD. Migrációügyi szakpolitikai viták (2019).

⁸ Az Európai Bizottságnak az EU-n belüli munkavállalói mobilitásról szóló éves jelentéseiben az *utazó munkavállalókat* az EU28-ban élő olyan aktív polgárokként határozzák meg, akik az állampolgárságuk szerinti országtól eltérő tagállamban vagy EFTA-országban tartózkodnak.

⁹ 2016. évi éves jelentés az EU-n belüli munkavállalói mobilitásról, Európai Bizottság (2017).

¹⁰ 2017. évi éves jelentés az EU-n belüli munkavállalói mobilitásról, Európai Bizottság (2018).

Ezenkívül egy, a szakképzett munkaerő mozgásáról szóló közelmúltbeli tanulmány¹¹ szerint az agyáramlás említett egyenlőtlenségei arra világítanak rá, hogy a küldő országok oktatásba és képzésbe történő beruházásai a célországok munkaerőpiacát és gazdasági fejlődését támogatják, miközben – ezzel párhuzamosan – csökkenhet a humán tőke a küldő országokban, mivel a helyben maradó népesség alacsonyabb készségszintekkel rendelkezik, mint a távozók¹². A küldő országok tekintetében ennek további következménye, hogy csökken az oktatásba történő állami beruházások megtérülése, valamint fokozódik a munkaerőhiány és az agyelszívás¹³.

Mindazonáltal a fordított migráció (a származási országba való visszatérés) járhat pozitív előnyökkel a küldő országok számára, melyek a következőkkel függnek össze: hazautalások¹⁴, a kereskedelmet megkönnyítő hálózatok létrehozása, tőkeáramlás és az ismeretek terjesztése, készségek és know-how átadása¹⁵, a migránsok általi beruházások a küldő országban és a szakértelem visszaáramlása¹⁶, valamint a visszatérők újonnan megszerzett tudása, amely lehetővé teszi számukra a vállalkozói szellem és az innováció előmozdítását¹⁷. Ezért alapvető fontosságú, hogy a küldő országok a munkavállalói mobilitásban részt vettek visszatérése után a javukra fordíthassák a megnövekedett mértékű (külföldön történt) készség-elsajátítást. A képesítések elismerése és a készségek érvényesítése segítheti ezt a folyamatot.

Az agycirkuláció pozitív hatásainak támogatása érdekében a politikai döntéshozók felelőssége, hogy olyan intézkedéseket és politikákat alakítsanak ki, amelyek a kiegyensúlyozott migrációs áramlásokat támogatják, hozzájárulnak a gazdaság és általában a társadalom fejlődéséhez, erősítik az oktatás szociális dimenzióját, valamint előmozdítják az európai integrációt és kohéziót. Ezeket a szakpolitikai fejleményeket szilárd bizonyítékokkal kell alátámasztani, azaz nemzeti szinten átfogó nyomunkövetési rendszereket kell kidolgozni a felsőfokú végzettséggel rendelkezők és a szakképzésben végzettek számára, valamint elérhetőbbé kell tenni az összehasonlítható uniós adatokat annak érdekében, hogy lehetőség nyíljon az oklevél megszerzését követő eredményesség alaposabb összehasonlító elemzésére. Ezenkívül fontos, hogy a szabad mozgás költségeinek és előnyeinek szélesebb körű megvitatása során és megértése érdekében figyelembe vegyünk a sikeres szakpolitikákat¹⁸.

¹¹ Az új európai készségfejlesztési program keretében készített tanulmány, Európai Bizottság. Forrás: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223>

¹² *Study on the movement of skilled labour* (Tanulmány a szakképzett munkaerő mozgásáról), Európai Bizottság. ICF (2018).

¹³ Hasselbalch, Jacob. *The European Politics of Brain Drain: A Fast or Slow-Burning Crisis?* (Az agyelszívás európai politikája: lassan vagy gyorsan eszkalálódó válság?), *Centre for the Study of Globalisation and Regionalisation* (2017).

¹⁴ Albert Bollard, David McKenzie, Melanie Morten, Hillel Rapoport: *Remittances and the Brain Drain Revisited: The Microdata Show That More Educated Migrants Remit More* (Új meglátások a hazautalások és az agyelszívás közötti kapcsolatáról: a mikroadatok szerint a magasabban képzett migránsok többet utalnak haza) (2009).

¹⁵ Az Európai Bizottság közleménye a migrációról és a fejlődésről (2005).

¹⁶ Gibson, McKenzie: *Eight Questions about Brain Drain* (Nyolc kérdés az agyelszívásáról), Világbank, (2011).

¹⁷ *Study on the movement of skilled labour* (Tanulmány a szakképzett munkaerő mozgásáról), Európai Bizottság. ICF (2018).

¹⁸ *Study on the movement of skilled labour* (Tanulmány a szakképzett munkaerő mozgásáról), Európai Bizottság. ICF (2018).

Ezzel összefüggésben az oktatásba, a kutatásba és az innovációba történő, fokozott stratégiai beruházások, valamint az uniós és nemzeti alapok és programok keretében a megfelelő eszközök létrehozása és források elkülönítése javíthatja az oktatás minőségét és vonzerejét, kedvező feltételeket teremthet a kutatás számára, aminek eredményeképpen több tehetséget lehet vonzani és megtartani. Nevezetesen a strukturális alapok és a Kohéziós Alap olyan alapvető eszközök, amelyek a jövedelem, a vagyon és a lehetőségek terén fennálló regionális egyenlőtlenségek csökkentésére irányulnak. Ezenkívül az Európa 2020 kiemelt céljai közül kettő – a foglalkoztatottak százalékos arányának növelése és a társadalmi befogadás javítása – közvetlenül összefügg azzal, hogy olyan kedvező körülményeket kell teremteni, amelyekkel csökkenthető az agyelszívás.¹⁹

Az európai oktatási térség fejlesztése és előmozdítása során fontos figyelembe venni az Unión belüli transznacionális mobilitás és agyáramlás kiegyensúlyozásának kérdését, mégpedig olyan intézkedések kidolgozása révén, amelyek hozzájárulnak az oktatási és kutatási rendszerek, a gazdaságok, valamint a társadalmak egyenletesebb fejlődéséhez, továbbá megelőzik az agypazarlást. Az Erasmus+ programnak és utódprogramjának a célja az agycirkulációnak és a kiegyensúlyozott mobilitásnak az ösztönzése²⁰. Emellett az Erasmus+ program európai egyetemekre vonatkozó, széles földrajzi lefedettséggel rendelkező kiemelt kezdeményezése hozzájárul majd a kiegyensúlyozottabb (fizikai, vegyes vagy virtuális) mobilitáshoz, és modellként szolgálhat a felsőoktatási intézményeknek a jövő egyetemeivé váló, strukturális, rendszerszintű és fenntartható átalakításához.

---

¹⁹ *Brain drain in the EU: addressing the challenge at all levels* (A képzett munkaerő elszívása az Unióban: a kihívás kezelése minden szinten), Emil Boc, Régiók Európai Bizottsága, a 138. plenáris ülésre (2020. február 11–12.) készített véleménytervezet.

²⁰ A Bizottság az Erasmus+ programról szóló 2017. évi éves jelentésben elemzi az Erasmus+ program keretében európai szinten tapasztalt mobilitási tendenciákat, amely jelentés szerint a hallgatók és a felsőoktatási személyzet mobilitása Európában meglehetősen kiegyensúlyozott, bár néhány országban eltérések tapasztalhatók.

Tudatában annak, hogy az oktatás és a kultúra „a befogadó és összetartó társadalmak kialakítása, valamint versenyképességünk megőrzése szempontjából is alapvető jelentőséggel bír²¹”, valamint figyelembe véve az európai oktatási térség létrehozása érdekében a közelmúltban tett lépéseket²², felkérjük a minisztereket, hogy vizsgálják meg az agycirkulációnak mint az európai oktatási térség hajtóerejének a témakörét, különösen az alábbi kérdések tekintetében.

1. Milyen politikamixre van szükség a kiegyensúlyozott agycirkuláció biztosításához az európai oktatási térségben, és hogyan lehet helyi, regionális és nemzeti szinten mozgósítani az érintett szereplőket e cél elérése érdekében?
2. Mit lehet tenni nemzeti és európai szinten annak érdekében, hogy még inkább előmozdítsuk az európai egyetemekre vonatkozó kezdeményezésben rejlő azon komoly potenciált, amellyel hozzájárulhat a kiegyensúlyozott agycirkulációhoz az európai oktatási térségben?
3. Hogyan lehet az európai alapokat, programokat és finanszírozási eszközöket felhasználni olyan szakpolitikák kidolgozására és végrehajtására, amelyek a későbbiekben elősegítik a kiegyensúlyozott agycirkulációt? Tudna-e nemzeti példákat hozni az Önök által végrehajtott intézkedésekre?

---

²¹ Az Európai Tanács következtetései, 2017. december 14. EUCO 19/1/18 REV 1.

²² Közlemény – Az európai identitás megerősítése az oktatás és a kultúra révén, COM(2017) 673 final. Közlemény – Az ifjúság-, az oktatás- és a kultúrpolitika szerepe egy erősebb Európa építésében, COM(2018) 268 final. Következtetések az európai oktatási térség létrehozásának lépéseiről (HL C 195., 2018.6.7., 7.o.). Ajánlás a felsőfokú és a felső középfokú képezések, valamint a külföldi tanulmányi időszakok eredményei automatikus kölcsönös elismerésének ösztönzéséről (HL C 444., 2018.12.10., 1. o.). Ajánlás a nyelvtanítás és a nyelvtanulás átfogó megközelítéséről (HL C 189., 2019.6.5., 15. o.). Állásfoglalás az európai oktatási térségnek a jövőorientált oktatási és képzési rendszerek támogatása érdekében történő továbbfejlesztéséről (HL C 389., 2019.11.18., 1. o.).